

Dokumentin sisältö

- 1 Esittelijä ja valmistelijat
- 2 Valmisteluaikataulu
- 3 Nykytilan kuvaus
- 4 Päätösvaihtoehtojen vaikutusten tarkastelua
- 5 Päätösvaihtoehtojen vertailu
- 6 Yhteenveto ja johtopäätökset päätösvaihtoehtojen vertailusta
- 7 Päätösesitys
- 8 Päätöksen seuranta- ja arviointisuunnitelma
- 9 Päätösesityksen hyväksyjät

1 Esittelijä ja valmistelijat

Esittelijänä toimii rehtori Tiina Kotila-Paaso. Valmistelussa mukana ovat olleet varhaiskasvatuksen johtaja Päivi Onali, hyvinvointikoordinaattori Johanna Huttunen, koulu- ja perhekuraattori Jenni Palkeinen sekä kunnanjohtaja Jarkko Seppälä.

2 Valmisteluaikataulu

Valmistelu aloitettiin huhtikuussa 2022, ja asiaa käsitellään päätöksenteossa sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa sekä kunnanhallituksessa kesäkuussa 2022. Talousvaikutukset huomioidaan sivistystoimen talousarviota ja -suunnitelmaa 2023 laadittaessa syksyllä 2022.

3 Nykytilan kuvaus

Lakisääteiset kuraattoripalvelut siirtyvät hyvinvointialueen järjestettäväksi 1.1.2023 alkaen. Hartolan kunnan kuraattoripalvelut ovat olleet resursseiltaan erinomaiset verrattuna muuhun Päijät-Hämeeseen, ja koulukuraattoripalvelujen lisäksi on järjestetty varhaiskasvatukseen perhekuraattoripalveluja. Lakisääteinen mitoitus on kuitenkin 670 oppilasta / kuraattori, kun Hartolassa oppilaita noin 160 esiopetus mukaan luettuna, ja varhaiskasvatuksen kuraattoripalvelu ei ole lakisääteistä palvelua. Tämä tarkoittaa, että Hartolan kunnan kuraattoriresurssit pienenevät nykyisestä viidestä päivästä noin yhteen päivään viikossa Yhtenäiskoululla, ja perhekuraattoripalvelua varhaiskasvatukseen ei järjestetä ollenkaan. Nykyisestä koulu- ja perhekuraattorin resurssista noin neljä päivää on koulukuraattorin työtä ja yksi päivä perhekuraattorin työtä varhaiskasvatuksen puolella. Myös esi- ja perusopetuksen oppilaiden perheiden kanssa työskennellään ja tukea on tarjolla myös, vaikkei oppilaalla olisi asiakkuutta kuraattoripalveluissa.

Päijät-Sotesta on selvitetty, että lisäresurssia tai -palvelua ei tule olemaan mahdollista ostaa hyvinvointialueelta kuntaan.

Kouluterveyskyselystä 2021 nousi esiin huolia lasten ja nuorten mielen hyvinvointiin liittyen. Alakoulun 4.-5. luokkalaisista lähes joka kolmas koki mielialaan liittyviä ongelmia sekä vähintään lievää ahdistusoireilua, määrä oli selvästi suurempi kuin vuonna 2019 ja suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Joka neljäs 8.-9. luokkalainen oli kokenut kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta, samoin joka neljäs oli kokenut vähintään kaksi viikkoa kestävästä masennusoireilua. Syömishäiriön riskissä oli kolmannes, määrä oli suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Nettiriippuvuuteen liittyvät huolenaiheet olivat selvästi lisääntyneet edellisestä kyselystä ja olivat yleisempiä kuin koko maassa keskimäärin.

Kouluterveyskyselyn tulosten lisäksi lasten ja nuorten kanssa työskentelevät ovat nostaneet nyt keväällä 2022 tämän hetken isoimmaksi haasteeksi erilaiset mielenterveyteen liittyvät haasteet, eikä esimerkiksi päihteet. Koronapandemia, Ukrainan sota, ilmastonmuutos, sukupuoli-identiteettiin liittyvät pohdinnat ym. haastavat lasten ja nuorten mieltä normaalista poikkeavalla tavalla, ja keskustelun mahdollisuudet tuttuja ja turvallisten aikuisten kanssa arkiympäristössä ovat äärimmäisen tärkeitä. Monet palvelut, kuten perheneuvola, alaikäisten mielenterveyspalvelut ja lasten ja nuorten psykiatria ovat ruuhkautuneet ja jonot ovat kuukausien pituisia, mikä korostaa entisestään arjessa tarvittavan tuen merkitystä.

Perusopetuksessa vuonna 2022 toteutetusta seudullisesta arvioinnista käy ilmi mm., että Yhtenäiskoulun 3.-10. luokkien oppilaiden mielestä koulun aikuisilta saa aikaa, apua ja tukea oppimiseen ja huoliin. Huoltajien vastauksista käy ilmi, että lapset saavat tarvitessaan kuraattorin palveluita, ja lapsen tuen tarpeet huomioidaan. Myös opetushenkilöstö vastaa, että niin yhteisöllinen kuin yksilökohtainen oppilashuolto toimivat koulussa hyvin.

Oppilaskunnan hallitukselle, nuorisovaltuuston jäsenille ja Hartolan vanhempainyhdistys ry:n jäsenille tehtiin kysely tulevasta muutoksesta ja miten he sen kokevat. Oppilaskunnan hallituksen jäsenet keskustelivat asiasta

yhdessä opettajan kanssa, nuorisovaltuuston ja vanhempainyhdistyksen jäsenet vastasivat sähköiseen kyselyyn ajanjaksolla 6.-15.5.2022.

Oppilaskunnan hallituksen lausunnossa 11.5.2022 nähtiin muutos kuraattoripalvelujen resursseissa huolestuttavana. Nykyisten resurssien turvaaminen nähtiin tärkeänä, sillä resurssien pienentyessä kuraattori ei ehdi tavata kaikkia niitä, jotka tarvitsevat keskusteluapua. Tärkeänä koettiin kiireetön keskustelu ja kuraattorin näkyminen koululla usein, jotta hänestä tulee lähestyttävä ja tuttu, kun hän on arjessa lähellä oppilaita.

Nuorisovaltuuston jäsenissä (6 vastaajaa) huolta herättää se, että kuraattoripalvelua ei jatkossa riittäisi kaikille. Vastaajastakin yksi mainitsi tietävänsä useita, jotka kuraattoripalveluita käyttävät. Vastauksissa mainittiin myös palvelun saaminen omasta kunnasta ja että jokaisella on oikeus mielenterveyspalveluihin.

Kyselyyn vastanneista vanhempainyhdistyksen jäsenistä (22 hlö) yli puolet koki erittäin suurta huolta kuraattoripalvelujen muutoksesta, ja noin 20 % melko paljon. Nähdään, että kuraattoripalvelujen tarve on suurta ja matalan kynnyksen palveluiden riittävyys on erittäin tärkeää. Varhaiskasvatuksen kuraattoripalvelu on nähty hyvänä, jotta mahdollisiin huoliin on päästy puuttumaan jo ennen koulun alkua. 95 % vastanneista vanhemmista on sitä mieltä, että kuntaan tulisi palkata oma lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevä ammattilainen. Ennaltaehkäisy ja lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen nähdään myös isona säästönä, ja henkilön tuttuudella on iso merkitys.

4 Päätösvaihtoehtojen vaikutusten tarkastelua

Vaihtoehto	Kuvaus
Kuraattoripalvelu siirtyy hyvinvointialueelle, perhekuraattoritoiminta lakkaa	Hyvinvointialue järjestää kuraattoripalvelut 1.1.2023. Tämä tarkoittaa kuraattoriresurssin merkittävää pienenemistä koululla, noin yhteen päivään viikossa. Perhekuraattoritoiminta / varhaiskasvatuksen kuraattoritoiminta lakkaa kokonaan. Kuraattorin asiantuntemus työryhmistä ja kunnan hyvinvointityöstä todennäköisesti häviää, kuten on jo terveydenhoitajan kohdalla käynyt.
Varhaisen tuen asiantuntijan palkkaaminen kuntaan	Hyvinvointialue tuottaa lakisääteiset kuraattoripalvelut. Varhaisen tuen asiantuntija toimisi arvokkaana resurssina koululle lasten ja nuorten kanssa tehtävään yksilö- ja ryhmätyöskentelyyn, sekä jatkaisi varhaiskasvatuksen / perhekoordinaattorin tehtäviä. Asiantuntemus työryhmissä ja hyvinvointityössä säilyisi.

5 Päätösvaihtoehtojen vertailu

Vaikutuskohde	Kuraattoripalvelu siirtyy hyvinvointialueelle, perhekuraattoritoiminta lakkaa	Varhaisen tuen asiantuntijan palkkaaminen kuntaan

Organisaatio ja henkilöstö		
Organisaation keskinäiset toimivaltamuutokset Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	-2 -2 Kuraattoripalvelut siirtyvät 1.1.2023 hyvinvointialueen järjestettäväksi. Tämän jälkeen kunnalla ei ole suoranaista mahdollisuutta tai päätösvaltaa vaikuttaa saataviin palveluihin.	1 2 Kuraattoripalvelut siirtyvät 1.1.2023 hyvinvointialueen järjestettäväksi. Tämän jälkeen kunnalla ei ole suoranaista mahdollisuutta tai päätösvaltaa vaikuttaa saataviin palveluihin. Kuntaan palkattavan varhaisen tuen asiantuntijan työtehtäviin kunta voi vaikuttaa itsenäisesti.
Uudenlaiset palvelujen tuottamistavat Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	-2 -3 Lakisääteinen mitoitus kuraattoripalveluiden osalta on 670 oppilasta/per kuraattori. Varhaiskasvatuksessa kuraattoripalvelut poistuvat kokonaan. Hartolassa esi- ja perusopetuksessa on tulevana lukuvuonna n. 160 oppilasta ja oppilasennusteen mukaan määrä tulee pienenemään.	1 1 Työnjako ja yhteistyö suhteessa kuraattoripalveluihin tulee määritellä. Kirjaamisjärjestelmän (Aura) käyttöönotto myös uudessa tehtävässä. Varhaiskasvatuksen kuraattoripalvelujen poistuessa perhekuraattorin tehtävät siirtyvät ainoastaan varhaisen tuen asiantuntijalle.

Organisaation tehtävien määrä ja menettelytavat		
Lyhyt aikaväli	1	2
Pitkä aikaväli	1	3
Kuvaus	Hyvinvointialue määrittelee kuraattorin tehtävät ja käytettävissä olevat resurssit eri kunnissa suhteessa oppilasmäärään. Kunnan omat kuraattoripalvelut ja siihen liittyvät esihenkilötehtävät jäävät pois.	Varhaisen tuen asiantuntijan tehtävänkuvaan sisältyvät mm. ennaltaehkäisevät ja varhaisen tuen tehtävät, lasten ja nuorten kanssa tehtävä asiakastyö ja ryhmämuotoinen tuki, vanhemmuuden tuki ja vertaisryhmät ym., konsultaatiot ja verkostotyö varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen työntekijöille sekä asiantuntemus työryhmissä ja hyvinvointityössä. Tehtävä on kokoaikainen.
Talous		
Kunnan talous		
Lyhyt aikaväli	1	-1
Pitkä aikaväli	-1	-1

Kuvaus	Lakisääteisten kuraattoripalveluiden kustannukset jäävät kunnalta pois. Jatkossa hyvinvointialue vastaa kaikista sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksista. Myös kunnan verotulot pienenevät samalla merkittävästi.	Kuntaan palkattavan varhaisen tuen asiantuntijan palkkakustannukset ovat noin 50 000 e vuodessa. Lakisääteisten kuraattori- ja koulupsykologipalvelujen kustannukset jäävät kunnalta pois hyvinvointialueuudistuksen myötä. Valtionosuuden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa tulee käyttöön 1.1.2023 alkaen, ja lisäosan suuruuteen vaikuttaa tehty hyvinvointityö, jota mitataan prosessi- ja tulosindikaattoreilla. Vuoden 2021 tiedoilla summa olisi ollut 57 700 e / vuosi, summassa tulee olemaan jonkin verran vuosittaisia vaihteluita.
Lapset ja nuoret		
Lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen ennaltaehkäisevä ja yksilöllinen tukeminen		
Lyhyt aikaväli	-2	3
Pitkä aikaväli	-3	3

Kuvaus	Ennaltaehkäisevä työ vähenee merkittävästi kuraattorityössä. Ensisijainen työ kohdistuu yksilöllisiin asiakastapaamisiin työajan (n. 1 pvä/vko) puitteissa ja lakisääteisiä aikoja noudattaen. (Kuraattoripalvelut 7 vuorokaudessa ja kiireellisessä tapauksessa 2 työpäivän sisällä). Oppilaalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi.	Ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen tuen palvelut pystytään turvaamaan ja kohdentamaan oikea-aikaisesti kokoaikaisen, joustavasti käytettävissä olevan työntekijän turvin. Ensisijainen työ kohdistuu yksilöllisiin asiakastapaamisiin, ryhmämuotoiseen toimintaan, konsultaatioihin sekä perhekeskusverkoston työskentelyyn.
Lasten ja nuorten fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen hyvinvointi Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli	-2 -3	2 3

Kuvaus	Tunne-, kaveri- ja vuorovaikutustaitojen sekä turvataitojen harjoitteluun ei ole vastaavalla tavalla resurssia. Oppilaan henkilökohtainen kuuleminen ja pysähtyminen asian äärelle jää vähäiseksi. Luottamuksellinen asiakassuhde vie aikaa ja vaatii useita tapaamiskertoja. Yhteistyö muiden oppilashuollon toimijoiden ja opetushenkilöstön kanssa vähenee merkittävästi. Yhteistyö varhaiskasvatukseen katkeaa. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin pelätään heikentyvän.	Tunne-, kaveri- ja vuorovaikutustaitojen sekä turvataitojen harjoittelu on mahdollista suunnitelmallisemmin ja nykyistä laajemmin. Oppilaan henkilökohtainen kuuleminen ja pysähtyminen asian äärelle voidaan turvata ja luottamuksellisen asiakassuhteen rakentumiseen on aikaa. Yhteistyö muiden oppilashuollon toimijoiden ja opetushenkilöstön kanssa pysyy vähintään nykyisellä tasolla. Palvelu turvaa ja edistää lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia.
Lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	0 -1 Lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet vähenevät hyvinvointialueuudistuksen ja kuraattoripalvelujen resurssin vähentymisen myötä.	1 2 Lapsilla ja nuorilla on paremmat mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa esimerkiksi yhteisten toimintojen ja käytäntöjen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Tutun työntekijän kautta on helpompi tuoda asioita esille.
Vaikutukset lasten ja nuorten perheiden aikuisiin Lyhyt aikaväli	-2	1

Pitkä aikaväli	-3	2
Kuvaus	Huoli lapsesta tai nuoresta lisääntyy perheillä. Apu ja tuki tullaan todennäköisesti kokemaan riittämättömänä. Konsultaatiomahdollisuus vanhemmilla vaikeutuu.	Perheet saavat lisää tukea ja apua kohdata lasten ja nuorten oppimisen, kasvun ja kehityksen sekä elämänhallinnan haasteita. Perheen kanssa työskentelyyn on paremmin aikaa ja konsultaatiomahdollisuus vanhemmilla pysyy hyvänä tai jopa paranee.
Vaikutukset perheiden taloudelliseen tilanteeseen		
Lyhyt aikaväli	0	0
Pitkä aikaväli	-1	1
Kuvaus	Paikallisten varhaisen ja ennaltaehkäisevän tuen palveluiden vähentyessä merkittävästi perheet voivat useammin joutua hakemaan palveluita myös esim. Lahdesta.	Ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen palvelut ovat lähellä perheitä ja ovat maksuttomia.
Vaikutukset varhaiskasvatukseen, opetukseen ja koulunkäyntiin		
Lyhyt aikaväli	-2	3
Pitkä aikaväli	-3	3

Kuvaus	Kuraattoripalveluita ei ole enää varhaiskasvatuksen puolella käytössä. Koulussa vaikutukset ovat moninaiset. Aika ei riitä oppitunneilla havainnointiin, tunne- ja kaveritaitoryhmiin eikä oppimis- ja opiskelutaitojen harjoitteluun, mitkä ovat tärkeitä koulunkäynnin sujuvuuden kannalta. Konsultaatioapu opettajille ja ohjaajille vähenee.	Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja lasten koulunkäynnin tukeminen on monipuolista, riittävää, oikea-aikaista ja suunnitelmallista. Se tukee perheitä, sekä tukee ja kehittää myös varhaiskasvatuksen ja koulun henkilöstön työtä.
--------	--	--

6 Yhteenveto ja johtopäätökset päätösvaihtoehtojen vertailusta

Kuraattoripalvelujen muutos aiheuttaa perusteltua huolta niin ammattilaisissa kuin perheissäkin. Saatavilla oleva ennaltaehkäisevä ja varhainen tuki tulee vähenemään kunnassa merkittävästi, samalla kun tiedetään lasten ja nuorten pahoinvoinnin lisääntyvän ja jonojen olevan pitkiä mm. perheneuvolassa, alaikäisten mt-palveluissa ja lasten- ja nuorisopsykiatrian puolella. Myös välimatkat Lahdessa järjestettäviin palveluihin, kuten perheneuvolaan, ovat pitkiä ja monelle perheelle vaikeita järjestää.

Varhaisen tuen asiantuntijan palkkaamisella pystytään turvaamaan ennaltaehkäisevä työ ja kohdentamaan varhaisen tuen palvelut oikea-aikaisesti. Tunne-, kaveri- ja vuorovaikutustaitojen sekä turvataitojen harjoittelu on mahdollista suunnitelmallisemmin ja nykyistä laajemmin. Oppilaan henkilökohtainen kuuleminen ja pysähtyminen asian äärelle voidaan turvata ja luottamuksellisen asiakassuhteen rakentumiseen on aikaa. Perheet saavat lisää tukea ja apua kohdata lasten ja nuorten oppimisen, kasvun ja kehityksen sekä elämänhallinnan haasteita. Perheen kanssa työskentelyyn on paremmin aikaa ja konsultaatiomahdollisuus vanhemmilla pysyy hyvänä tai jopa paranee. Yhteistyö muiden oppilashuollon toimijoiden ja opetushenkilöstön kanssa pysyy vähintään nykyisellä tasolla. Palvelu turvaa ja edistää lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia.

Kuraattoripalvelujen muutoksen arvioidaan aiheuttavan vaikutuksia pisteytettynä -29 pisteen verran. Varhaisen tuen asiantuntijan palkkaaminen sai 32 pistettä plussan puolelle.

Vuoden 2023 alusta kunnille maksetaan valtionosuuden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosaa, joka vuoden 2021 tiedoilla olisi ollut 57 700 euroa Hartolassa. Lisäosan suuruus määräytyy hyvinvointityöstä kertovien prosessi- ja tulosindikaattorien mukaan, joista tulosindikaattoreissa on mm. 8.-9. luokkalaisten koettu terveydentila, 8.-9. luokkalaisten ylipaino sekä koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24-vuotiaiden osuus. Nämä kuvaavat laajasti nuorten hyvinvointia ja pärjäämistä elämässä sekä elämänhallintaa, ja panostaminen näihin asioihin näkyy suuremmassa valtionosuuden hyte-lisäosan määrässä.

7 Päätösesitys

Päätösesityksenä on, että kuntaan palkataan varhaisen tuen asiantuntija 1.1.2023 alkaen toistaiseksi voimassa olevaan työ-/virkasuhteeseen. Tarkempaa tehtävänimikettä tarkastellaan vielä.

8 Päätöksen seuranta- ja arviointisuunnitelma

Päätöksen vaikutusten tarkastelua tehdään vuoden 2024 keväällä.

9 Päätösesityksen hyväksyjät

Päätösesitys käsitellään sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa ja asiasta päättää kunnanhallitus kesäkuussa 2022.